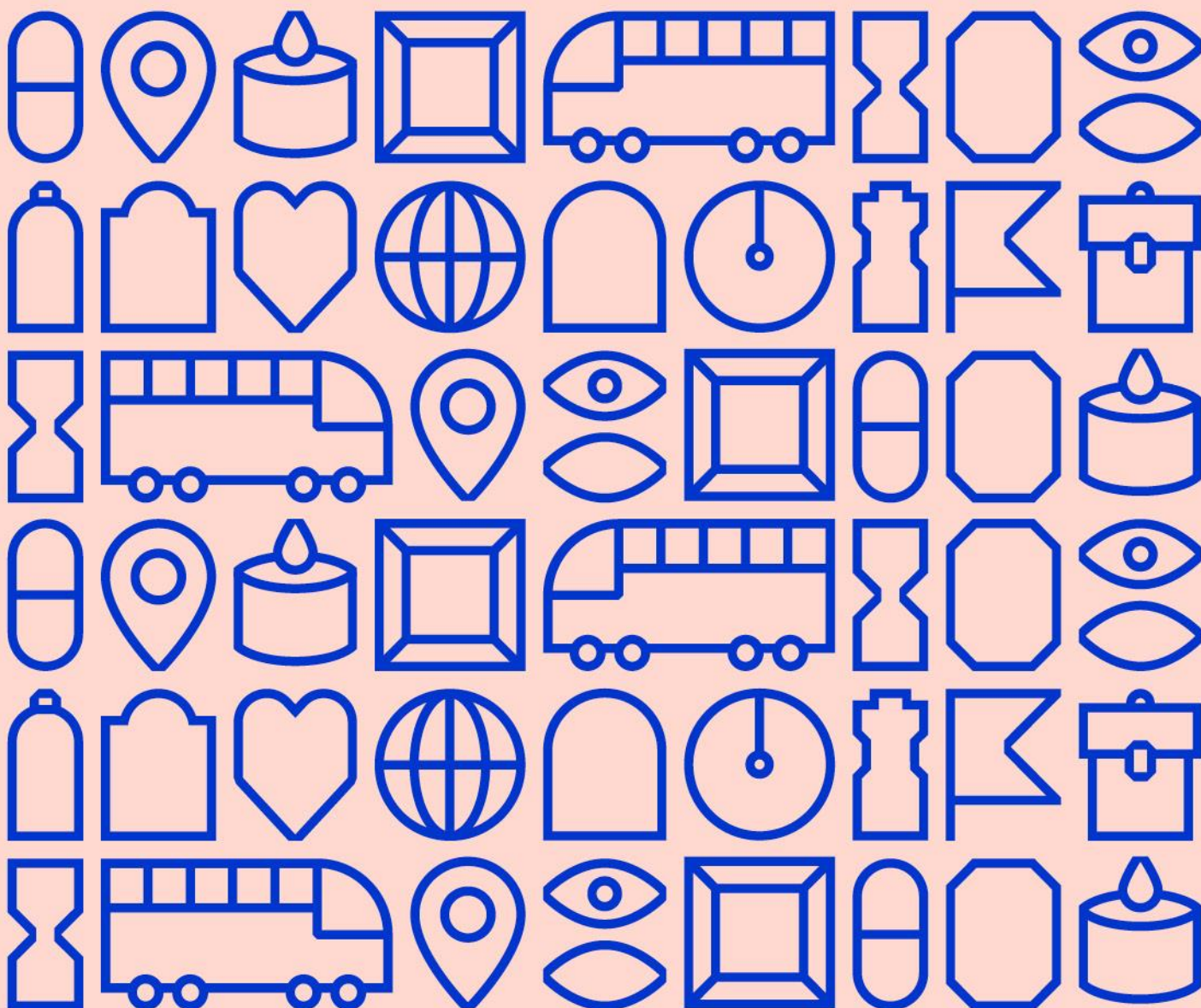

SZIGETVÁRI VÁR

16. SZÁZAD

Szigetvári vár

16. század

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

Tartalom

1. Bevezető	2
2. Előkészítő óravázlat	4
3. Helyszíni feladatok.....	11
a. Nyomkeresés	11
b. Képes krónika	14
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	14
d. Drámapedagógia	17
4. Tanórai utófeldolgozás	18
5. Forrásjegyzék.....	20
6. Melléklet.....	22
Helyszíni feladatok	23
Nyomkeresés	23
Képes krónika	27
Helyszíni kvíz / Tudáspróba	32
Drámapedagógia	35
Tanórai utófeldolgozás.....	48

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a részt vevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egynapos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után ismét tanórai keretek között tudják bemutatni elkészített projektfeladataikat, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják felhasználni tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy a látogatás előtt szükséges egyeztetni az intézménnyel. A programban részt vevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a **„tudáspróba”,** mely egy klasszikus tesztelési kvíz. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.
3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** A látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvevett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyeket a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ a szigetvári vár programcsomagról

- A vár története lehangsúlyosabban a török kori magyar történelemhez köthető, így a helyszín kiemelt látnivalói és a feladatok is elsősorban ehhez a korhoz kapcsolódnak. A vár – és a várkapitány, Zrínyi Miklós – történetét feldolgozó *Szigeti veszedelem* eposz kapcsán szorosan kapcsolódhat a program az irodalmi tanulmányokhoz is. A vár mellett a városban is vannak a témához kapcsolódó helyszínek, pl. Török ház, főtéri templom stb. Ezek felkeresését is javasoljuk, így átfogóbb kép alakulhat ki a korszakról. A várban működik hagyományőrző egyesület, amely rendszeresen tart akár hadászati bemutatót is. Ezt előzetesen feltétlenül kell egyeztetni.
- A megadott programcsomag leginkább **9–11. évfolyamosoknak ajánlott.**
- A múzeum az alábbi elérhetőségeken kereshető:
Telefon: 06 73 310 121, e-mail: szigetvarivar75@gmail.com

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 10. évfolyam; A középkori Magyar Királyság, A török hódoltság

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1–2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3–5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok

Előkészítő óra / órák

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
Szigetvár – Civitas invicta (Szó szerint: a legyőzhetetlen város. De szokásos fordítása itt: A leghősiesebb város.)	Miért kaphatta ezt a címet? Milyen történelmi kor eseményeihez kapcsolódik hősiessége?	1.dia
A török kor Magyarországon • 1526 – Mohácsi csata (II. Lajos halála) • 1529 – Buda elfoglalása, kifosztása • 1532 – Kőszeg ostroma (Bécs elleni hadjárat kudarca) • 1541 – Buda elfoglalása, az ország 3 részre szakadása • 1543–1547 – Hadjáratok a Hódoltság kiterjesztésére (török kézre kerül Pécs, Siklós...) • 1552 – Hadjárat: elesik Drégely, Temesvár, ellenáll: Eger) • 1566 – Hadjárat: elesik Gyula, Szigetvár (I. Szulejmán halála) → 1568. Driinápolyi béke • 1598–1606 – 15 éves háború (zsitvatoroki béke) • 1664 – Zrínyi téli hadjárata (Eszéki híd felégetése), török hadjárat (Szentgottárdi csata → vasvári béke) • 1683–1699 – Szent Liga – felszabadító háborúk (karlócai béke)	Keressétek meg a történelmi atlaszban az évszámokkal jelzett eseményeket! Idézzük föl, mi történt akkor! (Egy vagy két pár keres egy-egy évszámra párhuzamosan)	2. dia
A török kor hadszervezetének jellemzői • Irreguláris haderő – az oszmán hadsereg szervezett és a szultáni udvarból irányított csapatai mellett a	Mit jelent az irreguláris haderő? Melyik volt az oszmán hadsereg legnagyobb harcértékű része?	3–9.dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
hadjáratokhoz önként csapódó, szervezett irányítást nélkülöző egységek, akik portyázásokkal, rablásokkal nyugtalanították a térséget. • A janicsárok – nehézfegyverzetű gyalogos katonák, akik a szultáni hadsereg elitalkulatának számítottak – magas kiképzés, fanatizálhatóság jellemezte. Az ún. devsirme/gyerekadó kapcsán összegyűjtött fiúkból nevelték őket. • A szpáhi (könnyűfegyverzetű lovasság) gyors rohamainak ellensúlyozására – elsőként Luxemburgi Zsigmond – telekkatonaság, majd Hunyadi János → huszárság kialakulása.	Hogyan kerültek ide a katonák? Miért lehetett szükség a magyar haderőben a nehézlovasság mellett a könnyűlovasság megszervezésére? (Melyik török fegyvernemmel kell felvennie a versenyt/harcot?)	
Az ország 3 részre szakadása • Királyi Magyarország (Habsburg uralkodó – rendi dualizmus) • Erdélyi Fejedelemség (választott fejedelem, török hűbéri függés, adófizetés) • Hódoltság (török közigazgatás, katonaság, adószedés) • Az 1566-os hadjárat kiszélesíti a dunántúli hódoltság területét: egészen a Balaton vonaláig – itt épül ki az új magyar végvárrendszer, ettől északabbra csak rövidebb időre tud a török meghódítani területeket.	Nevezzétek meg a 3 országrészt! Jellemezzétek röviden: Mennyiben rendelkezik önállósággal, milyen mértékű a függése? Miért volt nagy jelentősége Szigetvár elfoglalásának (a térkép alapján)?	10. dia
Új végvárrendszer • A végvárak állandó támadásoknak kitéve komoly károkat szenvedtek, karbantartásuk, a várak védőinek fizetése nagy nehézséget okozott a magántulajdonosoknak, így a kincstár igyekezett átvállalni a terheket. • A vitélő rend tagjai közé kerültek nemesek, hajdúk, parasztok, városi iparosok stb. – amíg a várban szolgáltak, fizetést kaptak (bár ez akadozott),	Miért kerültek többségében királyi tulajdonba a végvárak? Kik, milyen társadalmi rétegből származók harcoltak a végvárakban? Miért volt szükség az építkezéseknél újjátásokra?	11. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
jobbágyi szolgáltatásokra nem voltak kötelezhetőek, megélhetésükről maguk gondoskodtak (pl. kereskedők, földművesek stb.). • A korszerűbb lőfegyverek tették szükségessé a korábbi kör és négyzet alakú bástyák átépítését → olaszbástyák, fülesbástyák. • A pénzhiány / építőanyag-hiány miatt gyakran egyszerű földből és faanyagokból építkeztek (palánkvár).		
Az 1566-os hősies védekezés a török ostrommal szemben	Tekintsük át a szigetvári vár történetét a 16–18. században! Véleményetek szerint melyik esemény okán kapta a Nemzeti Emlékhely címet?	12. dia
Szigetvár kapitánya: Zrínyi Miklós (horvát bán, korábban tárnokmester, dél-dunántúli főkapitány) – a hadjárat idején 44 éves volt. A török hadjárat élén: I. Szulejmán szultán (1520–1566) – a hadjárat idején 72 éves volt.	Kik voltak a szembenálló felek?	13. dia
A Zrínyi család címere: A Zrínyiek eredeti címere megegyezett a Subichok ősi, nemesi címérével, mely egy sasszárnyból és alatta egy vízszintesen elfektetett tollból állt. A 14. és 15. században a címerük vörös mezőben két fekete sasszárnyból állt. Miután a Zrínyiek, Csáktornyai Ernuszt halála után, megkapták a királytól Csáktornyát, az uralkodó egy új címert rendelt hozzá, melyben az ősi jelképeiken kívül megtalálható volt Ernuszt címere is: egy kőből épített vár, pártázattal és tornyokkal, valamint egy-egy csillaggal a vár mind-egyik oldalán. Szigetvár címere: A címer félköríves záródású, ívesen süvegezett doborpajzs. Felül a két pajzssarokból közép felé hullámvonallal záródik. A szimmetrikusan felépített	Kikre utalhat a város címerében látható két oroslán?	14. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
címerpajzs felső két kék színű mezejében egymással szembe forduló, jobb, illetve bal mellső mancsában kivont ezüstkardú, hátsó lábain ágaskodó, kétágú farkú, aranyszínű oroslán látható. Az alsó vörös mezőben két-két bástya, hosszú tornyú, négy pártázatú, középen nyitott kapujú, ezüstsínű téglavár áll. A két karddal harcoló oroslán valószínűleg Zrínyi Miklósról és I. Szulejmán szultánra utal.		
Az 1566-os ostrom: I. Szulejmán utolsó nagy hadjárata • Távlati cél: Bécs elfoglalása (irreális a korszakban) • Szigetvár: Újváros – Óváros – külső vár – belső vár részekből állt. • A várost és a várat kiterjedt vízrendszer vette körül mocsaras területekkel – ez nehezen átjárható (főleg nehézfegyverekkel)	Az ábrázolások alapján hány részből állt a korabeli Szigetvár? Mi volt a védekezés legfőbb erőssége?	15–18. dia
Zrínyi Miklós mintegy 2500 katonájával egy hónapig állt ellen a mintegy 50000 fő reguláris katonaságot felvonultató török ostromnak, majd szeptember 7-én a lángokban álló belső várból a megmaradt 300 fő Zrínyi Miklóssal az élen kirohant, és hősi halált halt. Az ostrom alatt a városrészek és a vár is szinte teljes egészében elpusztult. Amikor a törökök elfoglalták a belső várat, egy váratlan robbanás több ezer embert ölt meg.	A kisfilm/ek alapján milyenek voltak az erőviszonyok? Hogyan zajlott az ütközet?	19. dia
Zrínyi Miklós emléke Szigetváron		20. dia
A vár mai felülnézeti képe: A várat körülvevő vízrendszert lecsapolták, a belső várat már nem építették újjá, kastély épült a várba (óratorony és kazamata – újabb építmények).	Mik azok a részletek, amelyek biztosan eltérnek az 1566-os ostrom idejétől?	21. dia
A vár jelentősebb részletei, melyeket a látogatáskor felkeresünk.	Milyen típusú bástya áll a főkapu mellett?	22–29. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
Körbástya – mely a löfegyverek ellen már nem nyújtott kellő védelmet. Óratorony: A korábbi ún. hegybástya helyén épült: jó kilátást nyújtott a városra (pl. tűzvédlem). Gyilokjáró: A várak védőfalainak tetején húzódo, lőrészekkel tagolt folyosó, amelynek védelmében lehetett támadni a várat ostromlókat. Olaszbástya: Legfőbb előnye az volt, hogy alkalmazásával sikerült a vár előtti holttereket kiküszöbölni, mivel a bástyákról a szomszédos várfalak előtti teret is pásztázni lehetett. A belátható terek és védfalak támadásánál a védők nagyban megnehezítették a támadók dolgát. Kazamata: A várfalhoz épített, többnyire földdel is borított, vagy földbe mélyített, jól védhető építmény, melyben löfegyvereket is elhelyeztek. Szulejmán dzsámija: 1566-ban, Szigetvár elfoglalása után a halott Szulejmán szultán tiszteletére emelték a törökök a szigetvári várban. Az első istentiszteletet 1566. szeptember 28-án tartották benne (vagyis 20 nappal az ostrom vége után!). Különlegessége a könnyecsepp alakú ablakai.	Mi lehetett az óratorony funkciója? Mi a gyilokjáró? Mi az olaszbástya előnye?	
Ali pasa dzsámija a városban épült 1589-ben. A számárhátíves ablakok ma is utalnak török eredetére. A templomban Dorfmeister freskói állítanak emléket a szigetvári hősöknek.	A mai keresztény templomi forma is sokat őriz az eredeti muszlim építészetből. Nevezeték meg ilyen részletet!	30. dia
A török ház már a hódoltság korában épült, valószínűleg a város falain kívül, karavánszerájként, ill. iskolaként. Itt kaphattak szállást, ételt az utazók. Jelenleg a korabeli hétköznapi életet bemutató kiállítások vannak benne.		31. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
Szigetvár – a város történetének vázlata	Ha időutazó lehetnél, melyik időszakban lennél Szigetvár lakója? Miért?	32. dia
Civitas Invicta szobor: A Magyar Országgyűlés az 1566-os szigetvári csata hőseinek helytállásáért a 2011. évi CXXXVI. törvénnyel Szigetvárnak adományozta a Civitas Invicta – <i>A leghősiesebb város</i> címet. Ennek emlékére került felállításra Vanyúr „Piru” István szobrászművész Civitas Invicta-emlékműve a vár keleti oldalán, az egykori Kapitány Pince bejáratának közelében. <i>„Az alkotás alapját az a kőhalom képezi, melyen egy keresztet tartó ember áll, az alakot kör alakban hegyes, befelé hajló kúpok veszik körül. Első gondolatunk, hogy ez a kő és kőpadló urbanizált környezetet jelképez, jelen esetben Sziget romjait. Ugyanakkor ez nem ilyen egyszerű, ez egyben utalás a máglyára, a tűzhalálra, a mártíromságra, de a rajta álló alak erőteljesen felfelé irányuló dinamikájával egyben az újjászületés jelképe is. A szenvedés és a halál után a kereszt az áldozat elfogadását jelenti, Zrínyi és a szigeti hősök nem áldozták hiába életüket, önfeláldozásukkal egy egész világot mentettek meg. ... nem a reneszánsz kor eszményített emberalakját láthatjuk ebben az alkotásban, nincsenek harmonikus arányok, nem is egy személy konkrét ábrázolásáról van itt szó, hanem mindazon hősök jelképéről, akik minden korokban képesek voltak életüket áldozni hitükért, hazájukért. Dráma sugárzik ebből a corpusból, öszszeeső, haló alak, meghajol ugyan az erő előtt, de nyílként feszülő teste beleszúr a kereszttel a kupolába, meggátolva, hogy a hegyek összeérjenek, bezáruljanak, így akadályozva meg, hogy ezek az erők végleg legyőzzék .... Az alakot körülvevő hegyes alakzatok rendkívül szuggesztív formák, melyek kör</i>	Hogyan, milyen eszközökkel ábrázolja a kapott címet a szobor?	33. dia

Tananyagvázlat	Tanári kérdések - feladatok	Prezentáció
<i>alakja a várat támadó ágyúk, elhegyesedő vége pedig az ágyúk tüzét hivatott szimbolizálni, a karomforma pedig arra a fojtogató agresszivitásra utal, mely az egész ostrom jellemzője. Egyszerre jelenti ez a szimbólum a háborút, az erőt, ugyanakkor az alakzat összességében két világot is elválaszt egymástól, az éppen győzedelmeskedő külső erőt, valamint a megroggyanó, de magát soha meg nem adó, eszméiért, hitéért halni kész, éppen ezért eszméjét, hitét megmentő, és ezeket az értékeket így tovább is adó belső erőt.”</i> (Forrás: Salamon Ferenc: <i>Gondolatok a Civitas Invicta emlékműről</i>. Szigetvári Hírmondó közéleti havilap a Szigetvári Emberekért Egyesület támogatásával, VI. évfolyam 3. szám, 2015. november.)		
A férfiak dolmányt, mentét hordtak (a török viselettel rokon), fejükön süveget viseltek. A nők a szoknya felett kötényt, az ingváll felett fűzős mellényt hordtak. Fegyvereik: puska, pisztoly, kard, szablya.	Mi jellemző a korabeli viseletre? Melyiket próbálnád föl? Milyen fegyverbemutatót néznél meg a helyszínen?	34–35. dia
	Mi lehetett Zrínyi és a várvédők szuperereje? Melyik mai filmes szuperhőshöz hasonlítanád?	36–37. dia

3. Helyszíni feladatok

Feladatok a szigetvári várban

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok a térkép segítségével megkeresik a helyeket, és párosítják őket meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a téren a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záróórán a kisfilmeket bemutatják.
A) változat: Minden csoport végigjárja a kiemelt helyszíneket, és kisfilmjében bemutatja Szigetvárt.
B) változat: Minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen.
C) változat: Ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és a képekből prospektust állítanak össze.
- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni, és milyen szöveget mondjanak.

Drámajáték

- A csoportok előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
- Az öt téma kiosztása.
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a hely nevezetességeiről.

Prezentáció: 38–39. dia

a. Nyomkeresés

A diákok öt csoportban megkeresik a szigetvári várban a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, amelyek azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3–6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy–másfél órát érdemes rászánni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

	Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
1.	Valahol itt állhatott a régi, ún. hegybástya, majd a 18. századi átépítések során a falszakasz új résszel gazdagodott. Barokk kialakítású részein ma is látszanak a valamikori időmérők helyei	Óratorony	3
2.	Neve valószínűleg őrzi baranyai születési helyét, és munkásságára is következtetni enged. Szobra utal arra, hogy Török Bálint várbirtokos vendégeként élt itt 1542-ig. „ <i>Sem adományért, sem barátságért, sem félelemért hamisat be nem írtam, azmi keveset írtam, igazat írtam</i> ”	Tinódi Lantos-szobor	13
3.	A latin humanista történetírás betetőzője, Bonfini nemzeti történetének sikeres folytatója, élt 1538–1615-ig	Istvánffy-szobor	9
4.	„ <i>Mint Hector Troiának, ugy én Szigetvárnak erős őrzője voltam</i> ” – felirat a talapzaton	Somogyi József: Zrínyi Miklós szobra (1968)	6
5.	„ <i>In gloriam et honorem aeternum militum invictorum MMXVI.</i> ” – felirat a talapzaton	Szabó Tamás: Zrínyi Miklós emlékműve	2
6.	„ <i>... a rendszer alapvető újítása a korábbi erődítési eljárásokkal szemben a kizárólag egyenes falszakaszok alkalmazása, amelyek megszüntették a holttereket, illetve az új, kiugró, ötszögű oldalazó védmű, a bástya építése, amely egyszerre biztosította a lövegek védett elhelyezését és szabad kilövését. Az olasz rendszerű erődöknél a védők az előterep minden pontját legalább két irányból keresztűz alatt tudták tartani.</i> ”	óolasz bástya	4
7.	A XVIII. század elején alakították ki ezt a téglából épült részt, mely egyben ágyúállás is volt, de funkcióját tekintve legfőképp kaszárnya, tehát többnyire katonai szálláshelyként írható le.	kazamata	8
8.	A Mekka felé néző, kőkeretbe foglalt – valamikor csempével borított – szalaktit boltozatú imafülke	Mihráb fülke	15

	Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
9.	A családi címerük vörös mezőben két fekete sasszárnyból állt. Miután megkapták a királytól Csáktornyát, az uralkodó egy új címert rendelt hozzá: egy kőből épített vár, pártázattal és tornyokkal, valamint egy-egy csillaggal a vár mindegyik oldalán.	Zrínyi család címere a kazamata bejáratán	7
10.	Lapos török téglából falazott szabályos 14 szög alakú építmény, melynek valamikor 114 lépcsője vezetett fel a körerkélyre, mára nagy része leomlott.	csonka minaret	16
11.	A területén végzett ásások során megtalálták a középkori eredetű toronyalapfal maradványait, a vár kútját, az egykori négyszög alakú lovagvár maradványait, majd a kisvárat körülvevő vizes árkot.	belső vár	5
12.	<i>„nincsenek harmonikus arányok, nem is egy személy konkrét ábrázolásáról van itt szó, hanem mindazon hősök jelképéről, akik minden korokban képesek voltak életüket áldozni hitükért, hazájukért. Dráma sugárzik ebből a corpusból, összeeső, haló alak, meghajol ugyan az erő előtt, de nyílként feszülő teste beleszúr a keresztel a kupolába, meggátolva, hogy a hegyek összeérjenek, bezáruljanak, így akadályozva meg, hogy ezek az erők végleg legyőzzék...”</i> – leírás a szoborról	Vanyúr „Piru” István: „Civitas Invicta” szobor (2014)	10
13.	„Sors bona nihil aliud” (Zrínyi Miklós) – felirat kőből	Óváros felé vezető híd zászlórúdja	14
14.	<i>„...két párhuzamos sorban vastag fatörzsszerű oszlopokat ástak a földbe. Az oszlopok vagy sűrűn egymás mellett álltak, vagy hézagosan. Az utóbbi esetben a hézagokat fonással töltötték ki. Tulajdonképpen két kerítést készítettek, amelyek közé földet döngöltek. Az így kialakított vastag fal mindkét oldalát betapasztották.”</i>	palánkvár minta	12
15.	1588–89-ben épült tölgyfa cölöpökre Ali pasa dzsámijaként. Ablakai és ajtói számárhátívesek. 1788-ban katolikus templommá alakították. A templom a pestises betegek védőszentjéről kapta nevét, akinek szobra a templom előtt áll.	Szent Rókus-templom	18

	Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
16.	Magyarország legrégebb Zrínyi-emlékműve. Talapzatán olvasható: „Honfi, ha fellépendsz düledék várára Szigetnek, sírva ne említs szót sajnós eleste felől, ott hős Zrínyi körül bátor daliái nyugosznak, Gyöngye panasza szótát bántja nagy álmaikat.”	Szigetvári főtér: oroszlános Zrínyi-emlékmű	17

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amiből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és abból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy a feladattípusok közül melyiket választjuk.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B), C) és D) változata.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Érdemes a csoportokat az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a téren, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy–másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egységes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Melyik tisztséget töltötte be Zrínyi Miklós Szigetvár 1566-os ostroma idején?

A) tárnokmester	B) horvát bán	C) nádor	D) Felső-Magyarország kapitánya

2. Melyik birtokos család végzett jelentős erődítési munkákat a várban?

A) Festetics	B) Zrínyi	C) Török	D) Andrássy

3. Milyen rokonságban állt a két Zrínyi Miklós: a szigetvári várvédő és a költő?

A) apa és fia	B) nagypapa és unoka	C) nagybácsi és unoka- öccs	D) dédapa és déd- unoka

4. Mi volt az a földrajzi tényező, ami leginkább segítette a vár védelmét?

A) tó, mocsár	B) hegyek	C) nagy folyó	D) nem volt ilyen

5. Az erődítmény melyik részét foglalta el a török 1566-ban?

A) a külső várat	B) az Óvárost	C) az Újvárost	D) egyidőben az Új- és Óvárost

6. Melyik hónapban kezdődött az ostrom 1566-ban?

A) júniusban	B) augusztusban	C) júliusban	D) szeptemberben

7. Hány fő lehetett a vár őrsége 1566-ban?

A) kb. 2500 fő	B) kb. 1500 fő	C) kb. 6000 fő	D) nincs adat erről

8. Miből épültek nagyrészt a szigeti vár falai a 16. században?

A) szürke mészköből	B) döngölt földből, fából	C) égetett téglából	D) vörös mészkőből

9. Melyik bástyatípus hatékonyabb a tüzfegyverekkel szemben?

A) négyszögletes bástya	B) körbástya	C) barbakán	D) olaszbástya

10. Milyen elemek láthatók a Zrínyiek címerén?

A) sasszárnyak és vár bástyával	B) bástya és sólyom	C) sas és vár	D) oroszlánok és vár

11. Melyik magyar költőnek állít emléket a várfalon látható tábla?

A) Petőfi Sándor	B) Zrínyi Miklós	C) Ady Endre	D) Vörösmarty Mihály

12. Hány várkapitányt említ név szerint az emléktábla 1546 és 1566 között?

A) 7	B) 6	C) 5	D) 4

13. Mi volt a kedves hangszere annak a költő-dalnoknak, akinek szobra a vár előtt áll?

A) cimbalom	B) furulya	C) gitár	D) lant

14. Hol temették el Szulejmán szultán maradványait?

A) A török-magyar barátság park helyén	B) Turbék–Zsibóti szőlőhegyen	C) Turbéli templomban	D) Konstantinápolyban

15. Hány évig volt török uralom alatt Szigetvár?

A) 123	B) 150	C) 116	D) 145

16. Melyik európai városban jelent meg először a kávéház?

A) Nápoly	B) Párizs	C) Velence	D) Bécs

17. Mi a karavánszeráj?

A) fogadó és szálláshely	B) iszlám iskola	C) muszlim kolostor	D) török katonai tábor

18. Melyik várat nem sikerült egyszer sem megtartani/megvédeni a török támadástól a 16. században?

A) Palota	B) Drégely	C) Temesvár	D) Eger

19. Milyen stílusban épült a várfal óratornya?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk

20. Melyik vár megtámadásával vont el Szigetvár alól török erőket 1556-ban a keresztény sereg, hozzájárulva a vár megvédéséhez?

A) Pécs	B) Siklós	C) Eszék	D) Babócsa

21. Mi okból vált tarthatatlanná a vár 1566. szeptember 7-re?

A) az árvíz miatt	B) az átszakadt gátak miatt	C) a robbanást követő tűzvész miatt	D) földrengés miatt

22. Hány lövést lehetett leadni közvetlenül egymás után egy 16. századi ágyúval?

A) 4-5	B) 10-15	C) 30-40	D) bármennyit

23. Milyen célt szolgáltak a kazamaták?

A) tároló pincék voltak	B) titkos járatok voltak	C) kínzókamrák voltak	D) ágyúállások helye és laktanya volt

24. Milyen módon szabadult föl a török alól a vár?

A) A császári csapatok több napos ágyútűzzel kényszerítették megadásra a török védőket.	B) Az ostromlók felszólítására a várvédők – szabad elvonulásért cserében – feladták a várat.	C) Az ostromlók körülzárták és kiéheztették a védőket.	D) Árulás következtében sikerült a vár kapuját kinyitni, így jutottak be az ostromlók és foglalták el a várat.

25. Kit szólít meg a *Szigeti veszedelem* szerzője az eposz invokációjában?

A) Szűz Mária	B) Apollón	C) Mars	D) Szent István

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a szigetvári várhoz kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikus formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek. Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél–másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

Pluszfeladat: Mémkészítés

Fakultatív feladat! A diákok egyénileg vagy csoportban mémet készítenek a szigetvári várhoz kapcsolódóan.

Előkészület: Nem szükséges, ezt a feladatot csak a helyszínen adjuk ki, ha van érdeklődés.

Segédanyag: feladatlap gondolatébresztőnek.

A helyszínen: Ezt a feladatot lehetőség szerint utólag, otthon is elvégezhetik a diákok.

Ellenőrzés: Az elkészült mémeket otthon, a következő tanórán mutatják be a diákok. A szóbeli értékelésnél az intelligenciát, a kreativitást és a humort vegyük figyelembe!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

Állítás	A) forrás	B) forrás	Mindkettő	Egyik sem
Zrínyi Miklós várkapitány kivont karddal kezében rohant ki a várból.			X	
Zrínyi Miklós előtt katonája vitte a zászlót.		X		
A támadó török janicsárok puskatűzzel fogadták a kirohanókat.			X	
A kirohanó Zrínyi Miklós huszárként, lóháton vágatott a sortűzet leadó janicsárok felé.	X			
Az első összecsapás a kapun kitörő várvédők és az ostromló törökök között a hídon megkezdődött, maga Zrínyi is ekkor kapott halálos lövést.		X		
<i>„Igy mondván, derekában ketté szakasztá, Véréit és életét az földre bocsátá; Átkozódván lelkét császár [szultán] kiinditá, Mely testét éltében oly kevélyen tartá. Ez volt vége az nagy Szulimán császárnak” (Zrínyi M.: Szigeti veszedelem)</i>				X

2. feladat

- tűzfegyverek elterjedése
- körbástya – olaszbástya – fülesbástya
- Kevesebb volt a holttér, így nehezebben lehetett észrevétlenül megközelíteni a falakat.
- Hogy megvédjék az ágyúállásokat az ostromlók ágyútüzétől

3. feladat

- a) Szigetvár, Pécs
- b) A Dunántúl utánpótlását ezen keresztül biztosította a török, felégetésével hosszú hónapokra lassította azt.
- c) Kanizsa
- d) Törökellenes harcok / A török kiűzése az országból

5. Forrásjegyzék

Képek forrása:

<https://www.vatera.hu/szigetvar-reszletek-3283868807.html>

<https://gasztroutazas.info/2021/02/01/szigetvar/>

<https://varlexikon.hu/imgs//szigetvar/civertan-szigetvar-03.jpg>

<https://ntf.hu/index.php/2017/12/19/a-magyar-konnyulovassag-rogos-utjai/>

<https://ntf.hu/index.php/2017/12/19/a-magyar-konnyulovassag-rogos-utjai/>

<https://m.militaria.hu/digitalis-hadtortenelem-hadtorteneti-oktatasi-csomagok-iskolak-szamara/zrinyi-miklos-emlekev/hadsereg-es-fegyverzet-zrinyi-miklos-koraban/a-nyugati-nehezlovassag>

<https://mek.oszk.hu/09100/09175/html/43.html>

<https://mek.oszk.hu/09100/09175/html/43.html>

<https://mek.oszk.hu/09100/09175/html/43.html>

<https://mek.oszk.hu/01800/01885/html/index736.html>

<https://mohacsi-csata.hu/index.php?q=content/janics%C3%A1rok-hanyatl%C3%A1sa>

<https://vegvarikronikak.hu/wp-content/uploads/2016/02/topcsi.jpg>

<https://mek.oszk.hu/00800/00892/html/doc/c300066.htm>

<http://www.konyvtarosba.hu/torokhaboruk.html>

<https://varszigetvar.hu/galeria/>

<https://varszigetvar.hu/galeria/>

<https://varszigetvar.hu/galeria/>

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.nkp.hu%2Ftankonyv%2Ftortenelem_tarsadalomismeret_9%2Fflecke_05_010&psig=AOvVaw3X2Old-LSYB3qkJwtjkrEu&ust=1694010140360000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CA4QjRxqFwoTCMiD1brlk4EDFQAAAAAdAAAAABAY

<https://blog.oszk.hu/foldabrosz/szigetvar-ostromanak-abrazolasai>

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.origo.hu%2Ftudomany%2F20180528-karavanszerajt-erodot-es-boltokat-is-keresnek-a-szultani-turbe-kozeleben.html&psig=AOvVaw3YYTWPsdGYses3dlvnU4h&ust=1694014994254000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CA4QjRxqFwoTCJC16-rnk4EDFQAAAAAdAAAAABAI>

<https://kokovon.blogspot.com/2015/09/szigetvar-vara-az-1566-os-ostrom-elott.html>

<https://pazirik.hu/projekt/sziget-1566/>

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fkultura.hu%2Fszobrot-allitotak%2F&psig=AOvVaw35FwqX1NLRaFgyOhNagY5F&ust=1694017142853000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CA4QjRxqFwoTCIC5yfDvk4EDFQAAAAAdAAAAABAD>

https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/kozterkep/photos/f567691a8fdb7e3e8c6f41d5044672a1_1.jpg

<https://www.kozterkep.hu/28974/zrinyi-miklos-es-katonai#vetito=252137>

<https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fcsuhai.com%2F2014%2F12%2F03%2Fparipam-mar-erzi-amit-en-csak->

[tudok%2F&psig=AOvVaw35FwqX1NLRaFgyOhNagY5F&ust=1694017142853000&so-
urce=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CA4QjRxqFwoTCIC5yfDvk4EDFQAAAAAdAAAA-
ABAd](https://www.kozterkep.hu/5074/oroszlán-szobor#)

<https://www.kozterkep.hu/5074/oroszlán-szobor#>

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%ADnyi_Mikl%C3%B3s_%28hadvez%C3%A9r%29#/me-
dia/F%C3%A1jl:Zr%C3%ADnyi_Mikl%C3%B3s_horv%C3%A1t_b%C3%A1n.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Zr%C3%ADnyi_Mikl%C3%B3s_%28hadvez%C3%A9r%29#/me-
dia/F%C3%A1jl:Zr%C3%ADnyi_Mikl%C3%B3s_horv%C3%A1t_b%C3%A1n.jpg)

[https://www.arcanum.com/en/online-kiadványok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/zrinyi-
miklos-1ACF/](https://www.arcanum.com/en/online-kiadványok/Verstar-verstar-otven-kolto-osszes-verse-2/zrinyi-
miklos-1ACF/)

<https://szelence.elte.hu/zrini/index.html>

<https://szelence.elte.hu/zrini/index.html>

[https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.szigetvar.hu%2Fhu%2Fszigetvar-ci-
mere&psig=AOvVaw2xwYoqlXbyGo5DXKqjb2zh&ust=1694022980451000&so-
urce=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CA4QjRxqFwoTCKDansqFIIEDFQAAAAAdAAAA-
ABAD](https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.szigetvar.hu%2Fhu%2Fszigetvar-ci-
mere&psig=AOvVaw2xwYoqlXbyGo5DXKqjb2zh&ust=1694022980451000&so-
urce=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CA4QjRxqFwoTCKDansqFIIEDFQAAAAAdAAAA-
ABAD)

<https://youtu.be/kIXkvPYQds>

<https://youtu.be/krbpJadN4D0>

<https://youtu.be/eFAPb6PRU54>

<https://www.kozterkep.hu/34808/civitas-invicta-emlekmu#>

[https://hu.wikipedia.org/wiki/I._Szulejm%C3%A1n_ozsm%C3%A1n_szult%C3%A1n#/me-
dia/F%C3%A1jl:Matteo_Pagani_Sulimano_Imperator_de_Turchi.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/I._Szulejm%C3%A1n_ozsm%C3%A1n_szult%C3%A1n#/me-
dia/F%C3%A1jl:Matteo_Pagani_Sulimano_Imperator_de_Turchi.jpg)

<https://szigetvar.hu/var/content/1532-szulejm%C3%A1n-b%C3%A9cs-ellen-indul>

<https://www.kozterkep.hu/6463/zrinyi-miklos#vetito=27559>

Szövegforrások:

Salamon Ferenc: *Gondolatok a Civitas Invicta emlékműről*. Szigetvári Hírmondó közéleti havilap a Szigetvári Emberekért Egyesület támogatásával, VI. évfolyam 3. szám, 2015. november

https://hu.wikipedia.org/wiki/Szigetv%C3%A1r_ostroma#/me-

[dia/F%C3%A1jl:Holl%C3%B3sy_Zr%C3%ADnyi_kirohan%C3%A1sa.jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szigetv%C3%A1r_ostroma#/media/F%C3%A1jl:Holl%C3%B3sy_Zr%C3%ADnyi_kirohan%C3%A1sa.jpg) 2023.08.18.15.48.

[https://szigetvar.hu/var/content/1566-18-zr%C3%ADnyi-kirohan%C3%A1sa-budina-s%C3%A1mule-
kr%C3%B3nik%C3%A1ja](https://szigetvar.hu/var/content/1566-18-zr%C3%ADnyi-kirohan%C3%A1sa-budina-s%C3%A1mule-
kr%C3%B3nik%C3%A1ja) 2023.08.18.16.45.

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_10_nat2020/lecke_02_005

Eszterág Ildikó – Kojanitz László: *Történelem II. Forrásgyűjtemény a kétszintű érettségéhez*. Műszaki Kiadó, Bp. 2007. 221-22. o.

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a szigetvári vár emlékeit a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált emlékeket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

	Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
1.	Valahol itt állhatott a régi, ún. hegybástya, majd a 18. századi átépítések során a falszakasz új résszel gazdagodott. Barokk kialakítású részein ma is látszanak a valamikori időmérők helyei		
2.	Neve valószínűleg őrzi baranyai születési helyét, és munkásságára is következtetni enged. Szobra utal arra, hogy Török Bálint várbirtokos vendégeként élt itt 1542-ig. „ <i>Sem adományért, sem barátságért, sem félelemért hamisat be nem írtam, azmi keveset írtam, igazat írtam</i> ”		
3.	A latin humanista történetírás betetőzője, Bonfini nemzeti történetének sikeres folytatója, élt 1538–1615-ig		
4.	„ <i>Mint Hector Troiának, ugy én Szigetvárnak erős őrzője voltam</i> ” – felirat a talapzaton		
5.	„ <i>In gloriam et honorem aeternum militum invictorum MMXVI.</i> ” – felirat a talapzaton		
6.	„... a rendszer alapvető újítása a korábbi erődítési eljárásokkal szemben a kizárólag egyenes falszakaszok alkalmazása, amelyek megszüntették a holttereket, illetve az új, kiugró, ötszögű oldalazó védmű, a bástya építése, amely egyszerre biztosította a lövegek védett elhelyezését és szabad kilövését. Az olasz rendszerű		

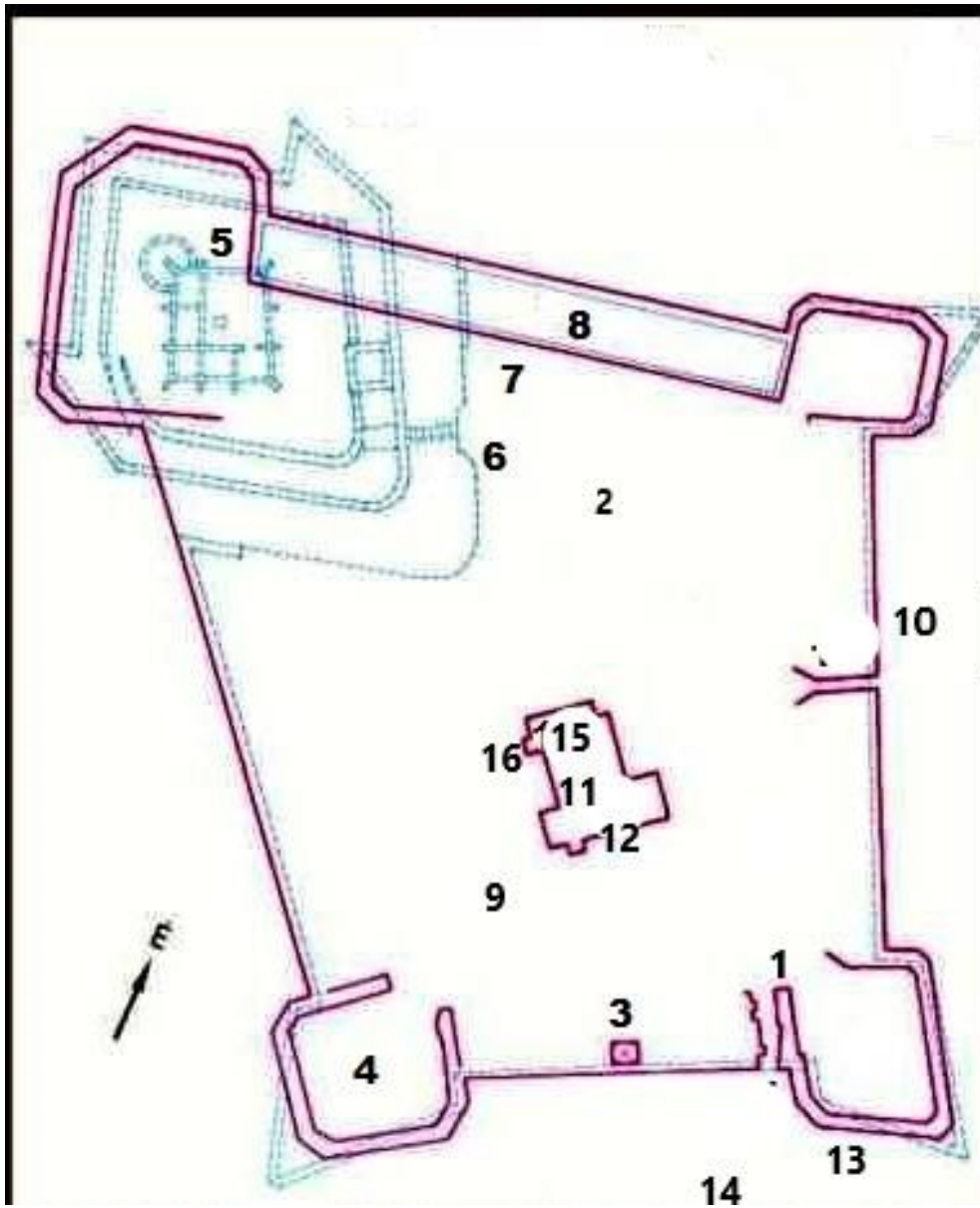
	Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
	<i>erődöknél a védők az előterep minden pontját legalább két irányból keresztűz alatt tudták tartani.”</i>		
7.	A XVIII. század elején alakították ki ezt a téglából épült részt, mely egyben ágyúállás is volt, de funkcióját tekintve legfőképp kaszárnya, tehát többnyire katonai szálláshelyként írható le.		
8.	A Mekka felé néző, kőkeretbe foglalt – valamikor csempével borított – szalaktit boltozatú imafülke		
9.	A családi címerük vörös mezőben két fekete sasszárnyból állt. Miután megkapták a királytól Csáktornyát, az uralkodó egy új címet rendelt hozzá: egy kőből épített vár, pártázattal és tornyokkal, valamint egy-egy csillaggal a vár mindegyik oldalán.		
10.	Lapos török téglából falazott szabályos 14 szög alakú építmény, melynek valamikor 114 lépcsője vezetett fel a körerkélyre, mára nagy része leomlott.		
11.	A területén végzett ásatások során megtalálták a középkori eredetű toronyalapfal maradványait, a vár kútját, az egykori négyszög alakú lovagvár maradványait, majd a kisvárat körülvevő vizes árkot.		
12.	<i>„nincsenek harmonikus arányok, nem is egy személy konkrét ábrázolásáról van itt szó, hanem mindazon hősök jelképéről, akik minden korokban képesek voltak életüket áldozni hitükért, hazájukért. Dráma sugárzik ebből a corpusból, összeeső, haló alak, meghajol ugyan az erő előtt, de nyílként feszülő teste beleszúr a keresztrel a kupolába, meggátolva, hogy a hegyek összeérjenek, bezáruljanak, így akadályozva meg, hogy ezek az erők végleg legyőzzék...”</i> – leírás a szoborról		
13.	„Sors bona nihil aliud” (Zrínyi Miklós) – felirat kőből		
14.	<i>„...két párhuzamos sorban vastag fatörzsszerű oszlopokat ástak a földbe. Az oszlopok vagy sűrűn egymás</i>		

	Leírás	Megnevezés	Sorszám a térképen
	<i>mellett álltak, vagy hézagosan. Az utóbbi esetben a hézagokat fonással töltötték ki. Tulajdonképpen két kerítést készítettek, amelyek közé földet döngöltek. Az így kialakított vastag fal mindkét oldalát betapasztották.”</i>		
15.	1588-89-ben épült tölgyfa cölöpökre Ali pasa dzsámijaként. Ablakai és ajtóí szamárhátívesek. 1788-ban katolikus templommá alakították. A templom a pestises betegek védőszentjéről kapta nevét, akinek szobra a templom előtt áll.		
16.	Magyarország legrégebb Zrínyi-emlékműve. Talapzatán olvasható: <i>„Honfi, ha fellépendsz düledék várára Szigetnek, sírva ne említs szót sajnós eleste felől, ott hős Zrínyi körül bátor daliái nyugosznak, Gyöngye panasza szót bántja nagy álmaikat.”</i>		

Szigetvár – a vár és környéke térkép

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a szigetvári várhoz kapcsolódó témák egyikéről!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a benetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során és a helyszínen gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó témák:

- Emlékek az 1556-os ostromról és a várkapitányról (főkapu, kazamata, Andrásy-kastély, bástyák)
- Zrínyi Miklós és Szulejmán 1566.
- A török kor emlékei (rózsakert, dzsámik, török ház, átépítések, életmód, vallás, hadászat)
- Várépítészet, várvédelem és várostrom a 16–18. században (falak, bástyák, várak, kazamata stb.)
- Szigetvár emléke a művészetben (irodalom, zene, képzőművészet – szobrok, festmények, pl. Dorfmeister freskói a Szent Rókus-templomban)

B) változat

Készítsetek kisfilmet az alábbi témák egyikéről!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább!
- Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljete a benetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során és a helyszínen gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó témák:

- „Sors bona nihil aliud” („Jó szerencse kell, semmi más”) – A költő Zrínyi Miklós jelmondatának szubjektív értelmezése Szigetvár történetén keresztül
- „Civitas invicta” (Szó szerint: „a legyőzhetetlen város”, gyakoribb fordítása: „a leghősiesebb város”) – Mutassátok be, mivel érdemelte ki e címet a város!
- Atleta Christi / Krisztus katonája – Zrínyi Miklós emlékezete Szigetváron
- A víz szerepe a vár és a város életében
- Hadászat a török korban (fegyverek, harcmodor stb.) – Használjátok föl a hadászati bemutatót és a lehetőséget a kiállítás kipróbálható ruháival és fegyvereivel!

C) változat

Készítsetek kisfilmet a szigetvári vár egyik fontos látványosságáról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljete a benetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljetek arra, hogy a megadott szempontokat a videótokban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A főkapu és a várfal – bástyák, kazamaták

- Milyen építészeti stílusban épült, és melyek a főbb elemei?
- Mutassátok be a szerkezetét!
- Hogyan szolgálta a védelmet?
- Mutassátok be a bástyákat, kazamatákat!
- A főkapu mellett – a várfalon, ill. a várfal előtt – két emléke is van a vár és a művészek kapcsolatának. Mutassátok be ezeket is!

2. csoport: Dzsámi és minaret

- Milyen építészeti stílusban épült, és melyek a főbb elemei?
- Melyek voltak az épület funkciói, hogyan változtak?
- Mutassátok be különlegességeit!
- Miért „rejtőzködik” a dzsámi?
- Milyen funkciói vannak ma?

3. csoport: Zrínyi Miklós szobra (belső udvar)

- Ki a szobor alkotója?
- Milyen jelenetet ábrázol? Hogyan?
- Hogyan történt a „kirohanás”?
- Mennyiben hiteles a jelenet ábrázolása?

4. csoport: Almás patak, várárok

- Milyen szerepe volt a víznek a törökkori várvédelemben?
- Keressétek meg, merre folyhatott a patak!
- Mutassátok be röviden, hogyan segíthette vagy akadályozhatta a várat ostromlókat!
- Hol volt a várat és a várost összekötő híd?

5. csoport: Zrínyi szoborcsoport

- Mutassátok be a szoborcsoportot!
- Jellemezzétek a szoborcsoport fő alakját és ábrázolását!
- Mutassátok be a mellékalakokat!
- Hogyan történt a „kirohanás”?
- Mennyiben hiteles a jelenet ábrázolása?

D) változat

Készítsetek a szigetvári vár legfőbb látványosságait bemutató prospektust!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló rövid szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- A főkapu
- Az óratorony
- A belső vár
- A kazamaták
- A dzsámi és minaret
- A török ház
- A Szent Rókus-templom
- Zrínyi szobrai a várban és a városban

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a várban látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Melyik tisztséget töltötte be Zrínyi Miklós Szigetvár 1566-os ostroma idején?

A) tárnokmester	B) horvát bán	C) nádor	D) Felső-Magyarország kapitánya

2. Melyik birtokos család végzett jelentős erődítési munkákat a várban?

A) Festetics	B) Zrínyi	C) Török	D) Andrássy

3. Milyen rokonságban állt a két Zrínyi Miklós: a szigetvári várvédő és a költő?

A) apa és fia	B) nagypapa és unoka	C) nagybácsi és unoka- öccs	D) dédapa és déd- unoka

4. Mi volt az a földrajzi tényező, ami leginkább segítette a vár védelmét?

A) tó, mocsár	B) hegyek	C) nagy folyó	D) nem volt ilyen

5. Az erődítmény melyik részét foglalta el a török 1566-ban?

A) a külső várat	B) az Óvárost	C) az Újvárost	D) egyidőben az Új- és Óvárost

6. Melyik hónapban kezdődött az ostrom 1566-ban?

A) júniusban	B) augusztusban	C) júliusban	D) szeptemberben

7. Hány fő lehetett a vár őrsége 1566-ban?

A) kb. 2500 fő	B) kb. 1500 fő	C) kb. 6000 fő	D) nincs adat erről

8. Miből épültek nagyrészt a szigeti vár falai a 16. században?

A) szürke mészköből	B) döngölt földből, fából	C) égetett téglából	D) vörös mészkőből

9. Melyik bástyatípus hatékonyabb a tűzfegyverekkel szemben?

A) négyszögletes bástya	B) körbástya	C) barbakán	D) olaszbástya

10. Milyen elemek láthatók a Zrínyiek címerén?

A) sasszárnyak és vár bástyával	B) bástya és sólyom	C) sas és vár	D) oroszlánok és vár

11. Melyik magyar költőnek állít emléket a várfalon látható tábla?

A) Petőfi Sándor	B) Zrínyi Miklós	C) Ady Endre	D) Vörösmarty Mihály

12. Hány várkapitányt említ név szerint az emléktábla 1546 és 1566 között?

A) 7	B) 6	C) 5	D) 4

13. Mi volt a kedves hangszere annak a költő-dalnoknak, akinek szobra a vár előtt áll?

A) cimbalom	B) furulya	C) gitár	D) lant

14. Hol temették el Szulejmán szultán maradványait?

A) A török-magyar barátság park helyén	B) Turbék–Zsibóti szőlőhegyen	C) Turbéki templomban	D) Konstantinápolyban

15. Hány évig volt török uralom alatt Szigetvár?

A) 123	B) 150	C) 116	D) 145

16. Melyik európai városban jelent meg először a kávéház?

A) Nápoly	B) Párizs	C) Velence	D) Bécs

17. Mi a karavánszeráj?

A) fogadó és szálláshely	B) iszlám iskola	C) muszlim kolostor	D) török katonai tábor

18. Melyik várat nem sikerült egyszer sem megtartani/megvédeni a török támadástól a 16. században?

A) Palota	B) Drégely	C) Temesvár	D) Eger

19. Milyen stílusban épült a várfal óratornya?

A) román	B) gótikus	C) reneszánsz	D) barokk

20. Melyik vár megtámadásával vont el Szigetvár alól török erőket 1556-ban a keresztény sereg, hozzájárulva a vár megvédéséhez?

A) Pécs	B) Siklós	C) Eszék	D) Babócsa

21. Mi okból vált tarthatatlanná a vár 1566. szeptember 7-re?

A) az árvíz miatt	B) az átszakadt gátak miatt	C) a robbanást követő tűzvész miatt	D) földrengés miatt

22. Hány lövést lehetett leadni közvetlenül egymás után egy 16. századi ágyúval?

A) 4-5	B) 10-15	C) 30-40	D) bármennyit

23. Milyen célt szolgáltak a kazamaták?

A) tároló pincék voltak	B) titkos járatok voltak	C) kízókamrák voltak	D) ágyúállások helye és laktanya volt

24. Milyen módon szabadult föl a török alól a vár?

A) A császári csapatok több napos ágyútűzzel kényszerítették megadásra a török védőket.	B) Az ostromlók felszólítására a várvédők – szabad elvonulásért cserében – feladták a várat.	C) Az ostromlók körülzárták és kiéheztették a védőket.	D) Árulás következtében sikerült a vár kapuját kinyitni, így jutottak be az ostromlók és foglalták el a várat.

25. Kit szólít meg a *Szigeti veszedelem* szerzője az eposz invokációjában?

A) Szűz Mária	B) Apollón	C) Mars	D) Szent István

Drámapedagógia

1. csoport: *Szigetvár 1566-os ostroma*

Ebben a feladatban egy, a szigetvári várban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvoulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Szituációk:

1556. Mi legyen a török ostrom idején a megfelelő stratégia:

A város védelmét feladni, és csak a vár védelmére összpontosítani minden erőt.

VAGY:

Ameddig csak lehet, a várost is védeni kell a töröktől.

Folytassatok vitát a kérdésről! Az érvelésnél vegyétek figyelembe az álláspontok mellett/ellen felhozható tényeket! Figyeljete arra is, hogy a szereplők személyes szempontjai hogyan érvényesülnek a vitában!

Források:

1556. május 21. Seregek gyülekezése

(Szigetvártól 14 km-re, Szentlőrincnél gyülekeztek. Itt találjuk Dervis pécsi, Ahmed babócsai, Naszuh törökkoppányi és Mohamed szolnoki szandzsákbégekét, fegyvereseik élén. Sok szekeres és gyalogos ráját tereltek össze a környező megyékből az ostrom föld- és szállító munkálatainak elvégzésére. Puskán Tolna megyéből 900 embert hajtottak magukkal.)

A szentlőrinci tábornál 20 napon át egyfolytában tartó, megfélemlítő s a várat elszigetelő török akció-sorozat – portyázások → elszigetelik a szigetvári várat...

Khadim Ali budai pasa serege éjjel már a vár falai alatti táborban volt. Az egyesült török had létszámát pontosan nem ismerjük. Istvánffy Miklós 50 év múltán 25 000-re tette a számukat, ami kétségtelenül

magas adat. Horváth Márk szerint: „ez a nép minékünk sok, de had ellen nem sok... Sok gaz néppel vagyton elvegy (elegyesen, keverten) kinek fegyvere nincsen”.

Később egy oszmán fogoly „az összes törököt a parasztokkal együtt 10 000-nek mondja” – olvassuk egy levélben. Ezt a létszámot duzzasztotta fel azután a hadakat kísérő – fosztogatásra, rablásra, zsákmányra váró – katonailag inaktív tömeg. A hódoltság fegyveresei csak kevesen vettek részt a hadjáratban. Az otthon maradt csapatokkal ugyanis biztosítani kívánták a Török Birodalom magyar tartományát az esetleges támadások ellen.

Szigetvár fegyveres erejéről sajnos kevés adat van, de azok annál beszédesebbek. Horváth Márk szerint március 21-én 600 katonája volt. Ezt a csekély létszámot iparkodott aztán minden úton-módon gyarapítani, de hasztalanul, mert a viszonyokkal ismerős alsólendvai Teöke Ferenc arról számolt be a viadal után, hogy

„Az lovagok csak kevesen valának,
Száznál többen mert nem sokkal valának,
Az gyalogok es ötszázan valának,
Azok nélkül, kik városiak valának,
Mindenestel ezeren ha valának,
Szeretembe, egyetértésbe valának...”

A várkapitány végül is azzal a néhány lakossal egészítette ki katonáit, „akik fegyverrel bánni tudnak”. Horváth 200-ban jelölte meg e harcosok számát, Teöke Ferenc szerint viszont közel kétszer ennyien voltak.

Forgách Ferenc váradi püspök *Emlékiratában* ezt írja:

„Ezt az erődöt Ferdinánd nagy igyekezettel, nem azzal a szándékkal építtette, hogy csak Magyarországnak azt a vidékét védje, hanem mert helyzeténél fogva három tartomány érdekeit nagyban szolgálta. Mert a Dráva túlsó oldalán már Szlavónia kezdődött, és Kapronca, a legközelebbi szlavóniai vár, Ferdinánd fennhatósága alá tartozott. Stájerországot a szigeti tájtól nem messze a Mura folyó... választotta le, amely Zákány községnél ömlik a Drávába. Ausztria sem volt innen messze.”

Horváth Márk így írt: „...már nagyon fáradtak vagyunk, mert mióta meg vagyunk szállva, egy órányi nyugodalmunk nem volt.” Komoly nézeteltérés támadt afőlött, hogy „mi lenne tanácsosabb: a várost odahagyva a várba vonulni, vagy azt amíg csak lehetséges, védelmezni”. Szerencsére Horváth Márk és Újlaky Sebestyén álláspontjának megfelelően végül is a védők a város utolsó lehetőség pillanatáig való védelme mellett döntöttek. Ennek a helyes katonai állásfoglalásnak része volt a későbbi sikerben. A védelem irányítói tudatában voltak annak, hogy a város védelme szerves részét képezi a vár védelmének, s egymásnak szoros függvényei. A város védelmét megnehezítette az a körülmény, hogy amúgy is kevés ágyújuk zömét természetesen a várban helyezték el, s bár a város végsőkig való megtartását elengedhetetlen szükségességnek tekintették, de azt nem kívánták jelentékenyebb tüzérségi erőnek a várból a városba való áttelepítésével összekapcsolni. Ez ugyanis azzal a súlyos veszéllyel járhatott volna, hogy a törökök hirtelen benyomulása a városba megfosztja a várat ágyúí jelentékeny részétől, sőt a városban elveszettek az ellenség ellenük fordíthatta.

Július 15-én: Nagykanizsa alól nagy késedelemmel megindult a királyi sereg, és Csurgó, Berzence, Bélavár és Vízvár érintésével 18-án érkezett meg Babócsa vára alá. A Nádasdy és Zrínyi vezette mintegy 10 000 főnyi sereget az a szándék vezérelte, hogy elvonják a 30 000-es török ostromló csapatot Szigetvárról. 18-án érkezett meg Babócsa vára alá a királyi felmentő sereg. Nyomban gyűrűt vontak a vár köré, és két ágyúállásból megkezdtek a vár lövetését. I. Ferdinánd király vállalkozása súlyos problémát jelentett a Szigetvárt immár 39. napja ostromló budai pasának.

<https://szigetvar.hu/var/1556-hadikronika>

Szerepek:

- Horváth Márk várkapitány
- Újlaky Sebestyén, a kapitány helyettese
- A tüzérség parancsnoka
- A városból katonának állt vitéz
- A gyalogosok parancsnoka
- A város bírója

2. csoport: Szigetvár: 1566. szeptember 7.

Ebben a feladatban egy, a szigetvári várban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvoulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Szigetvár: 1566. szeptember 7.

A belső vár is lángokban áll a török ágyútűz következtében. Ekkor a várkapitány a várból való kitörés mellett dönt. Mutassátok be a készülést a kirohanásra! Lehet szöveges vagy némajáték is. (Használjátok föl a kazamatában lévő „Zrínyi felkészül a halálra” tárlatrészt is!)

Források:

Az Óváros bevételét követően immáron mintegy 800 védő szorult be a belső várba, melyet az addigiak mellett további három ostromtöltésről lövettek. A védők helyzetét súlyosbította, hogy az ostrom idején nagy szárazság is volt, ami az elvezetett vizek helyén maradt mocsarat felszárította. A Henyei- és Nádasdy-bástyákat mintegy öt napon át lőtték, illetve a bástyák alját paraszttal ásatták, hogy (lévén Szigetvár földvár) a bástyák alapjait szolgáló tölgyfavázat meg tudják gyengíteni, és a bástya saját súlyától omoljon be. Szeptember 5-én a Nádasdy-bástya aljába elhelyezett aknát felrobbantva hatalmas kárt okoztak a bástyában. A tölgyfaváz meggyulladt, és a külső vár a tűzvészben pusztult el. Ezzel egy időben a janicsárok megtámadták a védőket, akik kénytelenek voltak a belső várba menekülni. A tűzvész, valamint a gyors visszavonulás miatt mind az élelmiszer, mind a védők egy része kint rekedt. Ekkor (szeptember 6.) halt meg I. (Nagy) Szulejmán, de halálát vezérei eltitkolták.

A belső várban rekedt védők helyzete kilátástalanná vált, élelem és tüzérségi felszerelésük hiányos volt. A belső vár végső ostromát szeptember 8-án kezdték meg. Az oszmánok ekkor feltehetően görög-tűzzel („cserépből csinált csövekben lévő mesterséges tüzeket hányván”) a belső várat felgyújtották. Zrínyi Miklós látta a helyzet kétségbeejtő voltát... Zrínyi nehogy „*nagy szűbbéli lágysággal, mely az keresztény vitéz férfiakhoz nem illik, hirtelen megrémülvén az magunk megadásának gyalázatos állapotát hozzánk kapcsoljuk, s arról végezzünk vagy tanácskozzunk*”, „*selyem rövid ruhákat hozat elő, s azokban öltözik, aranyban foglalt, gyöngyös, kolcsagtollas süveget, azmineművel az csudáló helyeken*

és menyegzői lakodalmokban szokott vala élni, tészén fejében, és száz-száz aranyakat... tészén kétfelől az zsebeiben". Ezt követően mintegy 300 főre fogyatkozott csapatai élén kitört a lángoló belső várból, ahol több halálos lövés érte.

„...végül szeptember hetedikén, mindent előkészítvén, gyújtólövedékekkel árasztották el a közeli tetőket, felháltak a falakra és mindenütt harcoltak. A mieink a legvégén a fegyverek és a láng nyomására annyira összeszorultak, hogy elhatározták: kitárják a kaput, kirohannak a külső várba és ott körbe tömörülve harcolnak, hogy a szép küzdelmet tisztos halállal fejezzék be.” (Forgách Ferenc) Az ellenség ekkor már előzőnlötte a hidat és az udvart, így a kapuban elsütött ágyú komoly pusztítást okoz. „Végül Zrínyi, miközben katonáival együtt kirohanni készült, hogy harcolva rettenetes látványossággul szolgáljon, a hídon belül két puskagolyótól is találva esett el...”

https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/szigetvar_1566

Mikor Zrínyi gróf látta, és tudta, hogy ott tovább már nem tarthatja magát, megparancsolta inasának, Cserenko Ferencnek, hogy kínai selyem öltönyét és rövid selyem zubbonyát, amelyet ők mentének hívnak, fövegét és a többi ruháját hozza ki részére, majd a katonákhoz és mindazokhoz, akik akkor vele voltak, így kezdett beszélni: 'Nincs szükségem most nehéz ruházatra, hanem könnyűre, amely nem akadályoz, hanem amelyikben kellőképpen, mozgékonyan tudom magamat védelmezni.' Megparancsolta inasának, hogy vigye oda neki feketebársony prémes kalpagját, amely arannyal volt zsinórozva, amelyet esküvőkön szokott viselni. (...) Ezután száz aranypénzt, magyar dukátot hozatott oda, amelyek közé nem keveredhetett török pénz. Mihelyt kihozta a pénzt inasa, felhasította a zubbonya bélését, és odarakatta azt, miközben így szólt övéihez: 'Tudjátok meg, ezt én azért tettem, hogy az ellenség, vagy rabló, aki lehúzza rólam a ruhát, ne mondhassa, hogy semmi zsákmány vagy érték nem volt nálam.' Eztán meghagyta komornyikjának, hogy adja át neki a vár kulcsait, melyeket amíg a vár ostroma csak tartott, azt mindig magánál tartott. Amint megkapta azokat, rögtön mentéjébe tette, amelyikbe száz aranyat rejtett, s így szólt: 'Higgyétek el nekem, míg ezt a kezemet mozgatni tudom, ezzel a karddal életemet védelmezhetem, senki nem fogja elvenni tőlem a kulcsokat és a száz aranyat. Halálom után pedig legyen azé, aki azokat megszerezte. Esküvel fogadom meg Istennek, fogadalmat tettem, hogy engem soha nem fognak a török táborba vezetni, miközben a gyerekek ujjal mutogatnak rám.' (...) Eztán előhozatta a fegyverzetét, négy kardja közül választott, amely még atyjáé volt, s így szólt: 'Régi kardjaim közül ez az, amellyel az első dicsőséget és megbecsülést kiérdemeltem, ezzel szereztem mindazt, amim van. Ezzel a karddal a kezemben akarom most elviselni mindazt, amit Isten ítélete rám szabott.' (...) Mikor kilépett a házból, és a belső vár piacára ért, már ott álltak körbe az összes gyalogosok és lovas vitézek páncélban, sisakban és kivont karddal. Elszánt lélekkel várták őt, s mikor látták, hogy úgy ég a vár, hogy a tűz ereje és a füst miatt nem maradhatnak tovább, a gróf úr a vár piacán, hogy mindannyian jól hallhassák, beszélni kezdett: *'Testvéreim! Ti derék katonák! Most mindnyájan saját szemünkkel látjuk, hogy az Isten ma tűzzel büntet bennünket, ellenségeink a tűz segítségével kerekedtek fölénk, s győznek le bennünket. Nem ártana nekünk annyit az ő erejük és nagy számuk, mint amennyire a tűz ront és pusztít bennünket. Mégis úgy illik, hogy ezt a büntetést, amelyet a Mindenható Úristen küldött ránk, türelmes és hálás lélekkel viseljük el. Ezzel ugyanis nemcsak a mi bűneinket, hanem hazán vétkeiket is büntetni akarta. (...) Hála legyen az Istennek, hogy eddig sem becstelenség, sem áruság nem fordult elő közöttünk, és eztán sem fog megtörténni! Mindnyájan látjuk már most, hogy ezen a helyen tovább tartózkodni nem lehet, még ha akarnánk is. (...) Hát miért vesszünk el itt a tűzben? Menjünk ki a külső várba, s mint derék vitézek, mérkőzzünk meg az ellenséggel, verkedjünk meg velük, hogy halálunk és elestünk után mindenki megszerezze magának az örök dicsőséget. Aki elesik,*

kétségtelenül az Istennel lesz örökké, akinek hosszabb élet van kiszabva, és életbe maradhat, azt a legnagyobb dicséréttel fogják minden időben ünnepelni. Ezért mindannyiunk közül én akarok az első lenni, elsőként megyek elöttetek. Amit én fogok tenni, ti is azt cselekedjétek! Bízvást higgyétek el nekem, szeretett Testvéreim, hogy nem foglak elhagyni benneteket mindhalálíig! Ezután Jézus nevét háromszor kiáltotta, és a császári Felség zászlaját (Dunántúli Főkapitányság zászlaját) átadta Juranics Lőrincnek, hogy vigye előtte, majd megnyitotta a vár kapuit. A kapuban állt a nagyágyú – amit köznyelven mozsárágyúnak hívnak –, vasdarabokkal volt megtöltve. Kevéssel ezelőtt sütötték ezt rá a törökökre. A füstfelhő alatt Zrínyi gróf meztelen szablyával és kerek pajzssal kezében lépett ki. Előtte haladt Juranics a zászlóval, és utána a többi katonák; gyalogosok és lovasok, akik még életben voltak, mind követték. Még ott a hídon összecsapott a törökkel. A janicsárok azon a helyen Zrínyi Miklós gróf urat három helyen golyókkal eltalálták. Attól a golyótól, amely a fejét érte, összeesett és a földre bukott. Erre a törökök háromszor Allah, az istenük nevét kiáltották. (Budina Sámuel krónikája)

Szerepek:

- Zrínyi Miklós várkapitány
- Ferenac Črnko / Cserenkó Ferenc, Zrínyi apródja (túlélő)
- Várvédő katonák

3. csoport: 1566. szeptember 6. – Zsibóti szőlőhegy (Turbék felé) – Szulejmán sátra

Ebben a feladatban egy, a szigetvári várban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítetek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

1566. szeptember 6. – Zsibóti szőlőhegy (Turbék felé) – Szulejmán sátra

A 72 éves Szulejmánt betegség gyötri, és nagy szenvedések után meghal. A sátrában lévő főemberek siratják és tanácskoznak a továbbiakról:

Fejazzék-e be az ostromot és a gyász, a temetés kerüljön előtérbe.

VAGY:

A szultán halála ellenére folytassák a több hete tartó ostromot. Vajon milyen eredménnyel kecsegtethet?

Források:

1566. szeptember 6-án (más forrásokban szeptember 4-én) elhunyt az idős és beteg Nagy Szulejmán szultán a szigetvári ostromtáborban, halálát a megfáradt és kivérzett hadserege előtt, amely a végső támadásra készül, titokban tartják... A török szultán idős kora miatti gyengeségéről és betegeskedéséről beszámolnak a források (nyugatiak és törökök egyaránt); a halálának okát azonban egyértelműen nem árulják el. A török történetíró, Katíb Mohamed Zaim arról írt, hogy a szultán az ostrom ideje alatt sokat feküdt és panaszkodott gyengesége és betegsége miatt – s azért mivel hadserege nem tudja elfoglalni a „tűzfészket”: „Betegsége napról napra erősödött, mind nyugtalanabb lett a vár el nem foglalása miatt...”

A magyar forrásokban Istvánffy úgy tudja, hogy az öreg Szulejmán „has folyást” kapott volna, és ebben halt meg, ami az ostromtáborban egyre inkább eluralkodó járványokra, különösen a vérhas pusztítására enged következtetni. Azonban elképzelhető, hogy az idős „világbíró” padisah halálát szélütés okozta. Egy azonban minden tekintetben biztos: a török vezérkarból csak a legfőbb tisztek, a nagyvezér, Szokollu Mohamed pasa és néhány beavatott tudott arról, hogy meghalt az uralkodó.

Fővesztés terhe mellett tilos volt erről még szólni is! Könnyen belátható, hogy a siker küszöbén álló, de végtelenül elcsigázott és megfáradt, kivérzett oszmán-török hadseregére milyen demoralizáló hatással

bírt volna, ha meghallják a szultán halálhírét (a táborban már így is tudták, hogy nagyon beteg). Bizonyosan állíthatjuk, hogy még a vasfegyelemhez szokott elit gárdában, a janicsárok hadában – akik szintén nagyon súlyos veszteségeket szenvedtek el a szigetiek fegyvereitől – is felütötte volna fejét a zendülés. A nagyvezér tehát mindezt eltitkolta. Gyors futár szárnyalt a birodalomba, hogy a trónörökös, Szelimet értesítsék atyja haláláról, és sürgessék, hogy sietve érkezen a táborba, mert nagy veszély fenyegeti a hadsereget: „máskülönben Allah annyi szolgája és Allah prófétának zászlója az ellenség kezében marad.”

Budina Sámuel arról írt, hogy „Mehemet basa a török császár nagyvezére, néhány más beavatott vezérrel együtt oly ravaszul járt el, hogy a janicsárok és a többi katonák közül senki sem szerzett tudomást Szulejmán haláláról, ami reggelizés után körülbelül egy órával a Zsibótnak mondott hegyen, Szigettől $\frac{1}{4}$ mérföldre, a szigeti szőlőhegy közelében (...) következett be. (...) És hogy ki ne tudódjék, senki el ne híresztelhesse, ugyanez a Mehemet basa azt a doktort, aki a császár gyógykezelését irányította, éjnek idején titokban megfojtatta, hogy annak halálát ne beszélhesse ki. Közben a császár halála ellenére is nap mint nap elrendelték, hogy szóljanak a harsonák és más zeneszerszámok is muzsikáljanak, hogy ebédet főzzenek és szolgáljanak fel a részére, mintha csak élne a császár. Szulejmán halála után pedig rögtön nagy baj történt: vihar tört ki, hatalmas szél kerekedett, amely a császár összes sátrát le is döntötte, és azokat mintha magával akarná vinni, elragadta. Mindeközben a szultán holttestét bebalzsamozták – hogy a romlástól megóvják –, a belső szerveket kimetszették, és tisztességgel ott a sátra alatt eltemették – ide építették később a síremlékül szolgáló türbét...

<https://szigethvar.hu/var/content/1566-16-szulejm%C3%A1n-hal%C3%A1la>

Szerepek:

- A szultáni had fővezérei

4. csoport: 1566. Török követek Miksa császárnál

Ebben a feladatban egy, a szigetvári várban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvoulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

1566. Török követek Zrínyi Miklós levágott fejével a győri táborban Miksa császár előtt. Akár némajátékban is eljátszhatjátok a jelenetet. Egy rövid beszéd azért elhangozhat (vagy a követek, vagy az uralkodó, vagy a család részéről).

Források:

A mintegy 300 főre fogyatkozott csapata élén Zrínyi kitört a lángoló belső várból, ahol több halálos lövés érte. Fejét a janicsárok agája levágta, Mehmed fővezérnek adta át, aki karóra tűzette. Innen (a méltó ellenfél megbecsüléseként) Szokollu Mehmed budai pasa (a nagyvezír unokaöccse) vetette le, és küldte el Komáromba Eck zu Salm számára. Erről a pasa — a budai pasák általános szokása szerint — magyar nyelvű levélben értesítette I. Miksát. Salm *„azt az gennyedséges aludt vérből, mely immár nehéz szagú is volt, rózsavízzel megmosottatván s jóillatú kenetekkel megkenetvén szekérre téteté, és az egész haddal késérvén Győrre vivé, melyet osztan Tahy Ferenc, az Zrínyi hűgának férje és Batthyány Boldizsár, az veje, mind az egész császári hada Abdáig kísérte”*. Zrínyi koponyáját Csáktornyan, első felesége mellé temették.

https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/szigetvar_1566

Szerepek:

- Miksa császár
- török követek
- magyar főurak
- Zrínyi rokonai (Tahy Ferenc, Batthyány Boldizsár stb.)

5. csoport: 1664 – Szigetvár

Ebben a feladatban egy, a szigetvári várban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepeket.
- Osszátok ki a szerepeket! Ha nem vagytok elegen, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvoulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Sokat dob az előadáson, ha egy tömegjelenethez készítenek hordozható táblákat feliratokkal, követelésekkel. Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát.
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

1664. Szigetvár – a városkapu melletti karavánszeráj: Kereskedők érkeznek a török fogadóba, ahol megpihennek, és a kávé/vacsora mellett megosztják értesüléseiket a lezárult török hadjáratról, Zrínyi Miklós váratlan haláláról.

A török házbán talált információk mellett használjátok fel az 1664-es hadjáratról tanult ismereteiteket is!

Források:

1664-es téli hadjárat:

Zrínyi, mivel tudta, hogy nem rendelkezik megfelelő ostromszerszökökkel, elvonult Szigetvár alól, hiszen ha itt maradt volna, csupán seregének erejét tékozolta volna el feleslegesen, amire még nagy szükség volt. Így miután elhagyták Szigetet, Pécs városa felé közeledett a sereg, és január 27-re körbevették a várost... Ezt követően Zrínyinek döntenie kellett: Tisztában volt azzal, hogy serege nem rendelkezik ostromra alkalmas ágyúkkal. Ebből kifolyólag az ostrom valószínűleg el fog húzódni. Mit tegyen? Hagyjon fel az ostrommal, és haladjon tovább egyre mélyebbre a hódoltság területére, vagy maradjon Pécs alatt, és egész seregét őrölje fel egy elhúzódó ostromban?... Zrínyi nagy valószínűséggel alaposan végiggondolta ezeket az alternatívákat, és kettős döntést hozott: Míg Hohenlohe parancsnoksága alatt a gyalogosok Pécs alatt maradnak az ágyúkkal, és folytatják az ostromot, addig Zrínyi személyes parancsnoksága alatt ötezer lovasával megindult Eszék felé... Január 31-én a csapat megérkezett úti céljukhoz, az eszéki hídhöz. A hidat egy kis török palánkvár, Dárda védte, amit a lovascsapat gyorsan elfoglalt, a védőket pedig egytől-egyig megölték. Így Zrínyi birtokba vehette azt a hidat, amely a Porta dél-nyugat magyarországi műveleteinek stratégiai fontosságú hídja volt, ugyanis ez a híd kötötte össze Magyarországot a Szerémséggel. A török évtizedeken keresztül ezen a hídon haladt át, hogy rabolja, fosztogassa az országot... „Tizenkét láb széles volt, s amint magam kimértem, nyolcezer-háromszázharmincöt láb

hosszú, oly remekül megalkotva, hogy még egy véletlenül leejtett aprópénz sem került volna a híd alá, mivel nem sajnálva a fáradságot, hajszalnyi hasadék nélkül illesztették össze a gerendákat.” A híd valóban nagyszerű felépítmény volt. .... a híd megközelítőleg 8 km hosszúságú volt. Az utánpótlást ezen keresztül szállították a hódoltsági területek várórségeinek és a harcoló török seregeknek. A hídhoz egy negyven hajóból álló hajóhíd is csatlakozott, amely a Dráva mocsarain és mellékágain is átívelt. A híd azonban amennyire hatalmas építmény volt, olyan gyorsan is lett a lángok martaléka. A két napig tartó szakadatlan munkában teljes egészében beterítették náddal, majd meggyújtották azt. Így semmisült meg a hódoltság legfontosabb hídja.

A hadi vállalkozás mindent összevetve 26 napig tartott. Ezen 26 nap alatt Zrínyi seregével 460-490 km-t tett meg az ellenséges területen. A sereg 20 napon keresztül menetelt, a további hat nap folyamán pedig harcolt, vagy pedig olyan nehéz feladatot végzett, mint a nád gyűjtése a híd felégetéséhez, mindezt pedig nagy hidegben végezték a katonák. A gyalogos katonák napi teljesítménye 20-23 km volt, ami a mai viszonylatban is eléri az erőltetett menet 5 km/h-s szintjét, és mindezt úgy, hogy máhás lovak nem voltak nagy számmal a seregben, így a felszerelést maguknak kellett vinniük a harcosoknak.

https://tudasportal.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/10822/kaloczkai_tibor_196_212.pdf?sequence=2&isAllowed=y

1664. Zrínyi halála:

Zrínyi-Újvár június végén oszmán kézre esett, majd felrobbantották. Zrínyi ekkor – miután főparancsnoki megbízatását visszavonták – már Bécsbe utazott. Itt érte az augusztus 1-jén Szentgotthárd-Mogersdorf környékén vívott győztes ütközet, valamint a gyors vasvári béke híre. A Bécsből birtokaira visszavonuló Zrínyi már megkapta I. Lipót meghívólevelét a magyar ügyekről tartandó tanácsra, de bécsi útja előtt még 1664. november 18-án a kursaneci erdőben vadászott, ahol a szemtanúk állítása szerint halálos vadászbalesetet szenvedett...

https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/zrinyi_miklos_halala

November 18-án Zrínyi Miklós ebéd után egy kisebb társasággal – amelynek tagja volt többek között Vitnyédi István soproni ügyvéd, a későbbi erdélyi kancellár Bethlen Miklós, valamint Zichy Pál és Guzics Miklós udvari kapitány – vadkanvadászatra indult.

A helyszín a Csáktornyához közel eső kursaneci erdő volt, ahol a csapat összesen két vaddisznót ejtett el. Hazafelé készülődve a bán egyik vadásza, Póka István jelezte urának, hogy „én egy kant sebesítettem, mentem a vérén: ha utána mennénk, elveszthetnők”. Zrínyi így is tett, a sebesült állat után eredt rövid puskájával, majd nem sokkal később többen is követték őt. A következő, visszaemlékezésekből jól ismert jelenet az volt, amikor Guzics visszatérve jelzi, hogy az urukat baj érte, minek következtében az „ott fekszik, még a balkezeiben, amint tetszett, a pulzus gyengén vert, de szeme sem volt nyitva, sem szólott, csak meghala”. Bethlen Miklós leírása szerint Zrínyi „fején három seb vala: egy balfelől, a fülén felül, a feje csontján ment csak el a kannak az agyara a homloka felé szakasztotta rúttul a feje bőrit; más ugyan a bal fülén alól az orcáján, a szeme felé, rútt szakasztás; de e kettő semmi, hanem harmadik jobbfelől a fülén alól a nyaka csigájánál ment be s elé a torka felé ment, és a nyakra járó minden inakat kettészakasztotta; az ölte meg, a vére elmentén”. Zrínyi Miklós késő délután, 44 évesen lelte halálát. A visszaemlékezések alapján nincs okunk kételkedni a szerencsétlenül alakuló novemberi délután körülményei kapcsán, mégis időről időre szárnyra keltek olyan felvetések, amelyek szerint Zrínyi halálában komoly szerepe volt a bécsi udvarnak.

A merénylet legendáját táplálta az a tény, hogy a közvélemény nem akarta elfogadni a véletlenek közrejátszását egy olyan fontos helyzetben, amikor a befolyásos hadvezér épp Bécsbe készülődött, hogy a Habsburgokkal a magyar ügyről tárgyaljon.

<https://mult-kor.hu/merenylet-vagy-vadaszbaleset-okozta-zrinyi-miklos-halalat-20211118?pldx=2>

Szerepek:

- Fogadós
- Fogadósné
- Török kereskedők
- Dervisek
- Környékbeli szpáhi birtokos
- Defterdár

Pluszfeladat: Mémkészítés

A dramatikus előadások kiegészítéseként ajánljuk ezt a feladatot. Itt végre teljesen szabadon eresztethetek a fantáziátokat!

- Dolgozhattok a már kialakult csoportokban, de bármilyen új felállásban is. Gondolatindítónak megkapjátok a korábbi feladatban szereplő öt történelmi esemény leírását.
- Készítsetek mémet bármilyen képanyag felhasználásával, amely valamelyik bemutatott történelmi eseményhez, vagy bármilyen más, a szigetvári várhoz kapcsolódó eseményhez, épülethez, jelenséghez, fogalomhoz köthető!

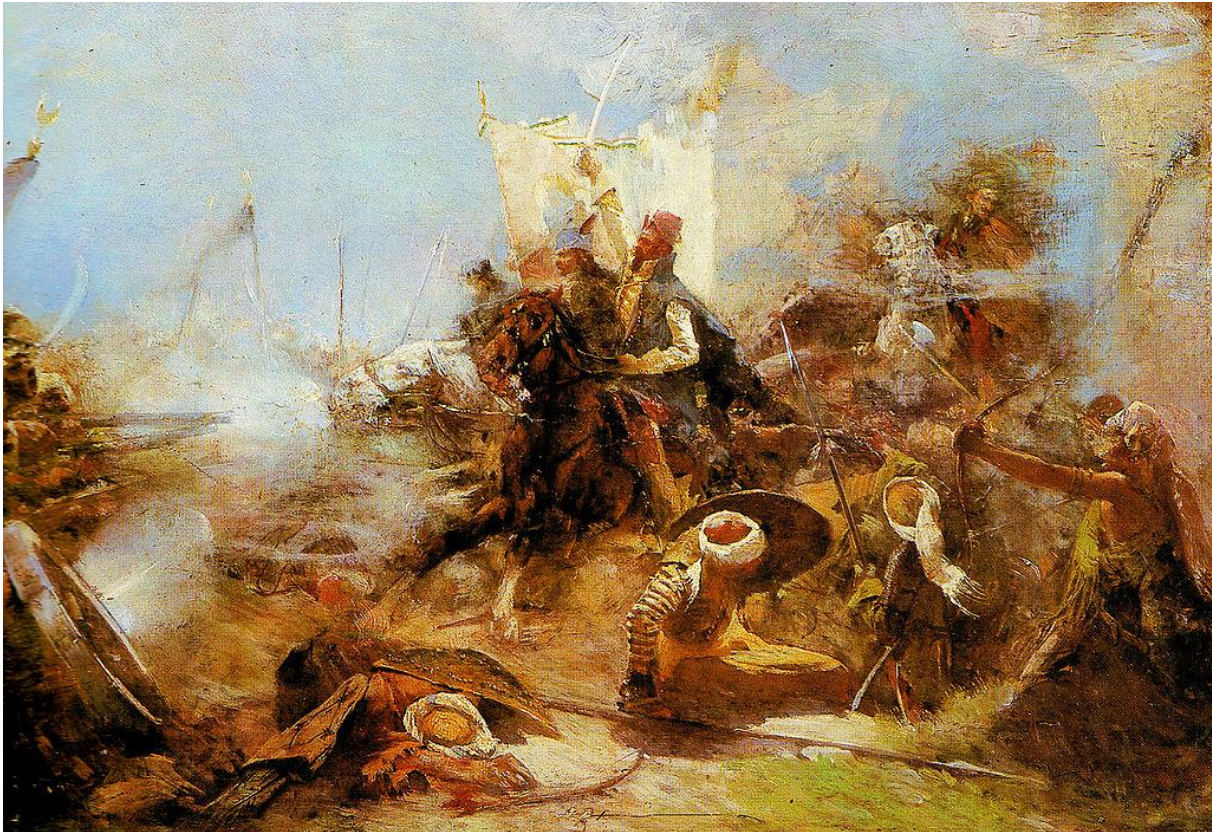

Tanórai utófeldolgozás

1. feladat

A feladat az 1566-os ostromhoz kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a források és ismereteid segítségével!

A) Hollósy Simon: *Zrínyi kirohanása* (1896)

B) *„Amit én fogok tenni, ti is azt cselekedjétek! Bizvást higgyétek el nekem szeretett Testvéreim, hogy nem foglak elhagyni benneteket mindhalálig!” Ezután Jézus nevét háromszor kiáltotta, és a császári Felség zászlaját (Dunántúli Főkapitányság zászlaját) átadta Juranics Lőrincnek, hogy vigye előtte, majd megnyitatta a vár kapuit. A kapuban állt a nagyágyú – amit köznyelven mozsárágyúnak hívnak –, vasdarabokkal volt megtöltve. Kevéssel ezelőtt sütötték ezt rá a törökökre. A füstfelhő alatt Zrínyi gróf meztelen szablyával és kerek pajzzsal kezében lépett ki. Előtte haladt Juranics a zászlóval és utána a többi katonák; gyalogosok és lovasok, akik még életben voltak, mind követték. Még ott a hídon összecsapott a törökökkel. A janicsárok azon a helyen Zrínyi Miklós gróf urat három helyen golyóikkal eltalálták. Attól a golyótól, amely a fejét érte, összeesett és a földre bukott. Erre a törökök háromszor Allah, az istenük nevét kiáltották. (Zrínyi kirohanása – Budina Sámuel krónikája kortárs leírás alapján)*

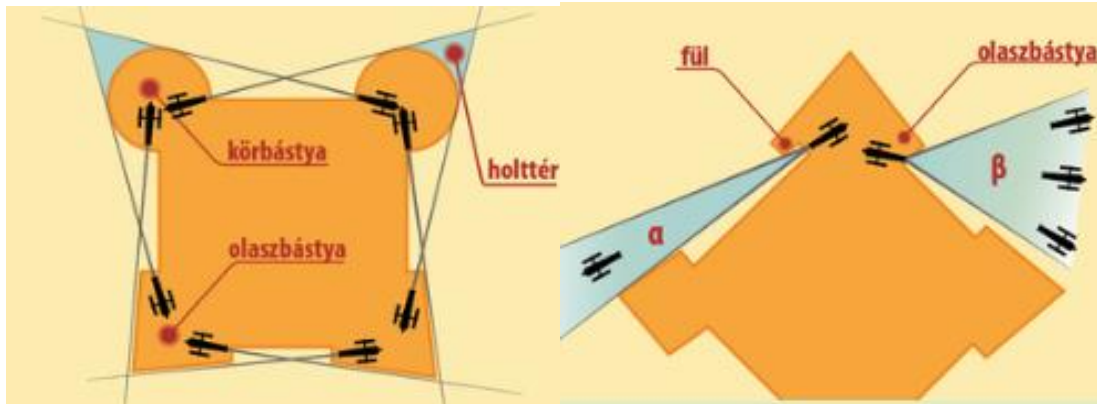
Hasonlítsd össze a két forrást! Válaszd ki, mely forrás alapján állíthatók az alábbiak! Írj X jelet a táblázat megfelelő oszlopába!

Állítás	A) forrás	B) forrás	Mindkettő	Egyik sem
Zrínyi Miklós várkapitány kivont karddal kezében rohant ki a várból.				
Zrínyi Miklós előtt katonája vitte a zászlót.				
A támadó török janicsárok puskatúzzal fogadták a kirohanókat.				
A kirohanó Zrínyi Miklós huszárként, lóháton vágatott a sortüzet leadó janicsárok felé.				
Az első összecsapás a kapun kitörő várvédek és az ostromló törökök között a hídon megkezdődött, maga Zrínyi is ekkor kapott halálos lövést.				
<i>„Igy mondván, derekában ketté szakasztá, Vérét és életét az földre bocsátá; Átkozódván lelkét császár [szultán] kiindítá, Mely testét élteben oly kevélyen tartá. Ez volt vége az nagy Szulimán császárnak” (Zrínyi M.: Szigeti veszedelem)</i>				

2. feladat

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

a) Mi kényszerítette ki a bástyák átépítését a 16. században?

.....

b) Állítsd megjelenésük időrendjébe az alábbi bástyatípusokat! Kezdd a legkorábbival!
fülszárny – körbástya – olaszbástya

.....

c) Az ábrák segítségével indokold, miért voltak az új bástyatípusok előnyösek a védelem szempontjából!

.....

d) Az ábrák segítségével indokold, miért alakították ki a „füleket”!

.....

3. feladat

A feladat Zrínyi Miklós 1664-es téli hadjáratához kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

„Kegyelmes Uram, Fölséged győzelmes fegyverei most tértek vissza nagy szerencsével és eredménnyel szinte a török területek szívéből. Amit ott véghezvittek és elértek, a következő: Berzencét és Babócsát említésre méltó veszteség nélkül bevettük és most is tartjuk. Aztán tovább ... elfoglaltuk és felégettük Barcsot a Dráva mellett, Turbékot Szigetvár közelében. Innen még tovább nyomultunk... tűzzel elpusztítottuk Pécs városát, de a tél hidege megfosztott minket magának a várnak birtokától. Ezután Eszék felé haladtunk előre, azt a híres és igazán királyi hidat fölégettük, a hidat védő Dárda várával együtt. Innen visszatérve elhamvasztottuk ... Baranyavárat és Sásdot. Istennek hála vállalkozásunk célját elértük, mégpedig hadseregünknek említésre méltó vesztesége nélkül... Visszatértünkben Segesdet is

elfoglaltuk és megszállva tartjuk. Ha ezt a három helyet ... kissé tartani tudjuk, Kanizsa magától elesik, mivelhogy Törökországgal nem közlekedhetik. Egyébként most veszedelmes minden halogatás és nagy-szerű alkalom van arra, hogy a közjó érdekében működjünk.” (Zrínyi Miklós levele I. Lipótnak, 1664. február 19. Csáktornya)

a) Melyik két említett települést nem sikerül elfoglalni a töröktől?

.....

b) Miért volt olyan nagy jelentőségű az eszéki híd felégetése?

.....

c) Melyik török kézen lévő vár visszafoglalását sürgeti Zrínyi az uralkodónál?

.....

d) Mit érthetett Zrínyi „közjó érdekében működjünk” kifejezés alatt?

.....